

2. ATALAREN SARRERA

Erljio-hiztegiaren bigarren atala da honako hau: Terminologiarena, alegia. Lehen atalarekin (gaienarekin) erabat lotuta dago, hemengo lexikoa hango testuan erabilia bait dago gehienbat. Biak batera daude landuta.

7.095 kontzeptu-fitxa bildu ditugu hona zehazki. Hiztegi osoaren alorra lehen atalaren sarreran zehaztuta dago. Hango erizpide beretsuei eutsi diegu hemen ere. Funtsean erlijioaren (eta bereziki kristautasunaren) hizkerako terminologia "teknikoa" sartu dugu; baina baita hizkera horretan eurrez erabiltzen dugun lexiko ez hain berezitua ere. Bestalde, lexiko hori lantzean sarritan halako kontzeptu-sareak, homonimiak eta polisemiak agertu dira eta multzoka landu behar izan dugu lexikoa, hiztegi analogikoaren metodoz. Horren fruitu eta ondorio gisa, hiztegiaren erabiltzaileak aurkituko du sarreerarik, erlijioaren alorraren hain barrukoa eta hurbilekoa ez denik.

Izen propiorik ez dugu sartu, aparte liburu santu oso ezagunen eta erlijiozko erakunderen batzurenak. Hiztegiaren lehen atalean dauden artikuluburu guztiak sartu ditugu atal honetara; baina ez, erlijiozko sinbolotasun berezia izanik, han beren azalpena dutenak, baina berez oso izen arruntak direnak (ura, erlea, etab.); era berean, atal honetatik kanpo gelditu dira jatorriz idazkera ez-latinozko hitz ugari, lehen atalean transkribaturik eman ditugunak, baina euskarara asimilatu gabeak: honelakoen zerrenda berezia eman dugu lehen atalaren eranskinean.

Hiru zati ditu hiztegiaren atal honek, hiruna ikuspegi gisako:

- 1. Euskara / Espainiera / Frantsesa (9.592 sarrera)*
- 2. Espainiera / Euskara (8.150 sarrera)*
- 3. Frantsesa / Euskara (7.754 sarrera)*

I. LEXIKOAREN ITURRIAK

1. Erdarazko terminologia

Lexiko honetako erdarazko (espainierazko eta frantsesezko) terminologia biltzeko eta definitzeko mota hauetako iturriak erabili ditugu: Erlijio-hiztegiak; Kristautasunaren hiztegiak; Hiztegi honen lehen atalerako idatzitako artikulua; Erlijio-zientzietako hainbat liburu oinarriko; Sinboloen hiztegiak; Hiztegi orokorrak (bereziki Gran Enciclopedia Larousse, 10 tomo, eta Grand Larousse de la Langue Française, 7 tomo). Horietako batzuk izenez aipatuko ditugu:

- ABWANDER, A.: Wörterbuch der Religion, Echter-Verlag, Würzburg, 1962.
- BERTHOLET, A.: Wörterbuch der Religion, Alfred Kröner Verlag, Stuttgart, 1976.
- BRANDON, S.G.F. (Zuz.): Diccionario de Religiones comparadas (2 tomo), Ed. Cristiandad, Madrid, 1975.
- CHEVALIER, J. (Zuz.): Diccionario de los símbolos, Herder, Barcelona, 1984.
- CROSS, F.L.; LIVINGSTONE, E.A.: The Oxford Dictionary of the Christian Church, Oxford University Press, 1975.
- KÖNIG, F.: Diccionario de las religiones, Herder, Barcelona, 1964.
- KORHERR, E.J.; HIERZENBERG, G. (Zuz.): Praktisches Wörterbuch der Religionspädagogik und Katechetik, Herder, Wien, 1978.
- LA BROSSE, E. de; HENRY, A.M.; ROUILLARD, Ph.: Dictionnaire de la foi chrétienne, Ed. du Cerf, Paris, 1968.
- LA BROSSE, E. de; HENRY, A.M.; ROUILLARD, Ph.: Diccionario del Cristianismo, Herder, Barcelona, 1974.
- LANCZKOWSKI, G.: Die Religionen. Ein Lexikon aller Religionen der Welt, Bibliographisches Institut Mannheim/Wien/Zürich, 1977.
- POUPARD, P. (Zuz.): Dictionnaire des Religions, PUF, Paris, 1984.
- ROYSTON PIKE, E.: Diccionario de religiones, F.C.E., México, 1960.
- THIOLLIER, M.M.: Dictionnaire des religions, Larousse, Paris, 1966.

2. Euskarazko terminologia

Euskarazko lexiko hau lantzekoan, euskal autore askoren hustuketa egin dugu aurretik: Euskalki guztietako liburu zahar eta klasiko nahiz moderno. 40 bat liburu aukeratu ditugu. Beste hainbat aldizkari eta artikulua ere hustu dugu. Guztiaren fruitua, 50.000 fitxatik gora.

Horiez gain beste iturri hauek erabili ditugu:

- a) UZEIko terminologi bankua
- b) Hainbat liburu klasikoren hustuketa gisa argitaraturiko hiztegiak: Axular-en Gero (L. Villasante), E. Lapeyre-ren Kredo edo sinhesten dut esplikatua (L. Villasante), Lavieuvville-Harosteguy-ren Bayonaco Diocesaco bi-garren catichima (L. Villasante), Kristau Bidea (Jakin), Itun Berria. Elizen arteko Biblia (Biblia Elkarte Batua, 1983), J. de Lizarraga-ren Tratado sobre el matrimonio (J. Apecechea), J. Leizarraga-ren Jesus Christ gure Jaunaren Testamentu Berria (G. Aresti); etab.
- c) AÑIBARRO, P.A.: Voces bascongadas (L. Villasantek argitaratua).
- d) BARANDIARAN, J.M.: Diccionario de mitología vasca, Ed. Txertoa, Donostia, 1984.
- e) Hainbat hiztegi arrunt eta orokor: AZKUE, R.M. de: Diccionario Vasco-español-francés; SOTA, M. de la, etab.: Diccionario Retana de autoridades de la lengua vasca; TOURNIER, A.; LAFITTE, P.: Lexique Basque; ETZAGUIRRE, C.: El vocabulario vasco de Aránzazu-Oñate y zonas colindantes; LHANDE, P.: Dictionnaire basque-français et français-basque; KINTANA, X., etab.: Hiztegia Bi Mila; SARASOLA, I.: Hauta-lanerako Euskal Hiztegia; etab.

II. ARTIKULUEN ERAKETA

Hiru zati edo zerrenda esberdinetako terminologia honen azpian fitxategi bakarra dago, UZEIko terminologi bankura sarturik dagoena, AB78 (Erligio-Hiztegiaren) kodearekin. Fitxa bakoitza kontzeptu banari dagokio, normalean behintzat. Fitxategi horretan daude zehazturik: Hiru hizkuntzatako hitz edo unitate lexikal parekideak; hizkuntza bakoitzeko zenbait sinonimo; hitz bakoitzaren oharrak parentesi artean; hitzen edo unitateen iturri-kodea.

Zerrenda bakoitza argitaratzekoan, hainbat fitxatan garbiketa eta moldaketa egin behar izan dugu, batez ere oharrei dagokienez, zerrenda bera gehiegi ez luzatzearen eta fitxa berberean dauden ohar errepikatuak kentzearen. Iturri-kodeak, berriz, ez ditugu argitaratu. Bestalde, sarrerako hizkuntzan ez ditugu beti fitzako sinonimo guztiak sartu, berrin ere ahal den neurrian laburtzearen, eta sinonimo bakoitza berari dagokion sarreran agertuko delako. Irteerako hizkuntzako sinonimoak, berriz, denak eman ditugu beti artikulua bakoitzean.

Honela daude, beraz, eraturik atal honetako artikulua: Sarrerako hitza edo unitate lexikala (singularrean eta mugaturik gabe normalean, eta beltzez idatzita), horren gramatikazko edo semantikazko azalpena (parentesi artean eta zuriz); haren sinonimo edo baliakideak azpian (zuriz idatzita, eta batzutan beren ohar eta guzti); interako hizkuntzako edo hizkuntzetako parekideak (sinonimo guztiak eta batzutan beren azalpenezko oharrekin).

Sarrerako hitza edo unitate lexikalaren azpiko sinonimo guztiak beren lekuan agertuko dira sarrerako hitz gisa, goikoaren ondo-ondoan edo oso hurbil gertatzen ez baldin badira behintzat, alfabetoaren arabera.

Sarrerako unitate batzuk iraulita agertzen dira (Agerkunde, Jaunaren): horrek adierazi nahi du, komaren (,) ondokoa irakurri behar dela aurrenik. Inoiz, sarrerako hitz edo unitatearen ondoren besteren bat dator, puntukomaz (;) bereizita: orduan bigarrena lehenaren aldagarri grafikoa dela adierazi nahi dugu.

Histegiaren erabiltzailea berehala konturako denez, hainbat hitz edo unitatetan bi forma batean eman ditugu, aldakin-hizkia parentesi artean sartuta: agustinismo(aren) = agustiniano (bi aukera morfosintaktiko eskainiz), ahal(men) = poder (terminoaren bi forma eskainiz). Laburpenaren amoretan jokatu dugu horrela, nahiz eta batzutan zailtasunak gertatu alfabetozko ordenari dagokionez. Bi formek adiera eta leku sintaktikoa berdina dutenean bakarrik idatzi ditugu horrela. Bi formak erabiltzailearen aukeran uzten ditugu.

Batzutan, unitate lexikal soila eman beharrean, horren "konplementua" ere adierazi nahi izan dugu (morfosintaxiari eta sintaxiari nahiz semantikari begira): guztientzako, (martiri, aitorle, etab.) = común de (mártires, confesores, etc.); jaiera, -aren(ganako) = devoción a. "Konplementua", batzutan esplizitatu egiten dugu, lehenengo adibidean bezala; bestetan, berriz, atzizkiarekin adierazten dugu, edozein hitzi lotu dakiokeela esateko: singular mugatuaren atzizkia erabili dugu normalean horrelakoetan (erabiltzaileak jakingo du nola aldatu bestelakotara). Kasu berezia da horretan frantseseko "se" edo "s" erreflexiboa: aditzaren atzealdean idatzita doanean parentesi artean doa; baina batzutan bereiztezina da aditzetik, bestetan, ordea, ez; artikulua osoaren barruan erabiltzaileak jakingo du bereizten.

Parentesi artean doazen elementuak unitate lexikalaren osatzaileak diren ala oharrak diren bereizten erraza da: batetik, sarrerak eta unitateak mugaturik gabe doazen bitartean, oharrak beti doaz artikulua mugatu eta

guzti; bestetik, sarrerak zerrendan "sangratu" gabe doazen bitartean, ohar-
rrak sangraturik doaz.

III. SINONIMIAK ETA NEOLOGIAK

Hiztegi honetan bi sinonimo-mota bereizi ditugu: trukagarriak eta muga-
tzaileak. Trukagarriak deitzen ditugu, sarreraren azpian doazenak, eta sar-
rerako hitzaren orde, artikuluan zehazturiko alorrean eta esanahiz erabil
daitezkeenak; mugatzaileak deitzen ditugu, hiztegi honetan parentesi artean
"=" zeinuarekin doazenak, sarreraren adiera mugatzeko eta zehazteko ohar
gisa erabili ditugunak; hala ere, ez dugu esan nahi, honelako sinonimo eta
baliakideak artikuluan horretan bertan trukagarritzat ipini ezin daitezkeenik
inoiz.

Kontzeptu bakoitza adierazteko zenbait sinonimo bildu dugu sarritan.
Erdaretan, ordea, ez dugu sinonimoen bilketa sistematikorik egin; horrega-
tik ere euskarazko sarrerak gehiago dira, erdarazkoak baino.

Euskarazko sinonimoen arazoa, berriz, euskararen modernotze-prozesu
osoaren barruan ipini behar dugu; erlijioaren alorrean ere, euskararen mo-
dernotzearen lana handia dugu oraindik, bereziki terminologiaren batze,
finkatze, mailegatze eta sortzearen aldetik.

Erljioaren --hobe, kristautasunaren-- alorreko lexiko "arrunta" oso
ugaria da, bereziki literatura tradizionalen erabilia eta formen eta era-
bileraren aldetik sarritan euskalki bakoitzari lotua.

Azken urteotan, erlijio-alorrean ere terminologia berria sortu behar
izan da. Sorkuntza horretan ere halako bide ezberdinak eta sarritan urrun-
tzaileak erabili dira: neologiak/maileguak; termino berriak mailegatzean
nahiz euskal harrobitik eratzean (konposizioz, eratorpenez, etab.) erizpide
ezberdinak erabili izan dira sarritan. Horrela ugaritasunaz gain, finkota-
sunik eza handia daukagu.

Oraindik terminologia asko falta da euskaraz, gaurko gure kultura mo-
derno eta unibertsalari erantzuteko: erlijioaren alorrean ere bai.

Hiztegi honetan bi lan nagusi eraman ditugu aurrera, euskal terminolo-
gia modernotze- (batze-, finkatze- eta osotze-) prozesuan:

a) Sinonimo askoren artean batzuk aukeratu eta hobetsi ditugu; horretarako erizpide hauek erabili ditugu:

- Euskalki guztiak hartu ditugu kontutan; asken aldian hiztegi erabilienean --bereziki Sarasolarenak-- standard-tzat aukeratu dituztenak, horiek hartu ditugu guk ere halakotzat, besteei beren balioa ukatu gabe, forma dialektal gisa.
- Batzutan termino mailegatua eta euskaratikoa, biak ipini ditugu sinonimo gisa.
- Termino zaharkituak baztertu egin ditugu; inoiz, lerrakuntza semantikoaren bidez, gaurkotu egin ditugu, eta halakotzat onartu.
- Ez gara ausartu hainbat alditan aukera eta garbiketa handiagoa egiten euskarazko termino ugarien artean.

b) Terminoen adiera finkatu egin nahi izan dugu; bi aldetatik:

- Oharren bidez eta erdarazko parekideen bidez adiera zehaztuz
- Hainbat bereizkuntza eginez, terminologiaren zehaztasunak hala eskatzen duenean.

c) Termino berriak sortu nahiz mailegatu egin ditugu; horretarako Euskaltzaindiak emandako arauak eta UZEIk bere lanerako ezarritako erizpidei eta jokabideari jarraitu gatzazkie. Dena dela, arau horien arabera sorturiko euskarazko hitzei ez diegu inolako markarik ipini, erdarazkoei ipini diegunaren kontra; hauetan inoiz (neol.) oharra agertzen da, oraingoz hiztegiatarra edo entziklopedietara ez direla sartu adierazteko, nahiz eta liburu edo artikulua modernoetan autoreek sarritan erabili.

Artikulu bakoitzeko sarrerako nahiz irteerako sinonimoak multzoka hartu behar dira, ez hitza edo unitate lexikala bakarrean. Horien artean ez dago normalean inolako ordenarik. Hala ere, goreneko hitzari edo unitateari emandako oharrak (semantikoak nahiz alorrarenak, ez gramatikazkoak) aspiko guztiak ere balio du; sarritan aspiko horietatik kendu egin ditugu horrelako oharrak, gainekoarenak errepikatuta zudenean. "Garbiketa" horren ondorioz, halako hitza

edo unitatea, berorren soiltasunean, gerta daiteke aski zehaztuga-bea; baina beti kontutan eduki behar da, horren zehaztapen semantiko-a gainekoaren oharrak ematen duela. Bestetik, aspiko sinonimoak ere gainekoaren esanahia definitzeko eta zehazteko eginkizuna betetzen du sarritan, bates ere gainekoak horrelako zehaztapen semantikorik ez duenean.

Era berean, sinonimoen multzoko lehenengo hitz edo unitate lexikalari ipinitako konplementuak aspiko gustientzat ere balio du, horietako bakoitzari berea jarri ez baldin badiogu; berriro ere horrelako oharrak ez errepikatzearren kendu ditugu aspiko sinonimoetatik.

Alderantziz, gramatikazko oharrak (edota sintaxizkoak) hitz edo unitate lexikal bakoitzari berea utzi diogu, nahiz eta batzutan errepikatu. Era berean, hitza berorren esanahi orokorrez (orok.), arruntes (ar.), irudipenezkoz (irud.) edo zuzenezkoz (zuz. ad.) hartzen dugula adierazteko: bakoitzari utzi diogu beraren oharra.

IV. PARENTESIARTEKO OHARRAK

Funtsean hiru eginkizun dituzte parentesiarTEKO oharrok: 1. Unitate lexikalaren adiera eta erabilera zehaztea; 2. Hitzaren edo unitate lexikalaren beraren bi formak ematea; 3. Liburu santuen laburdurak adieraztea.

1. Adiera edo erabilera zehaztekoak

Unitate lexikalaren adiera edo erabilera zehazteko, nahiz homonimoen eta polisemikoen artean bereizketak egiteko, bost motatako oharrak erabili ditugu (bereizketak egitekoan, ahal izanez gero, "kategoria" berdineko oharrak erabili ditugu; oso maiz laburdurak erabili ditugu):

- a) Gramatikazkoa: funtsean kategoria gramatikala adieraziz. Horrelako oharra ez dugu sistematikoki hitz edo unitate lexikal gustietan ipini; adierazko edo erabilerazko nahasketa gerta daitekeenean, bereizketa egin behar denean edota beste hizkuntzetako parekideekin parekatzeko bakarrik.
- b) Alorrarena: hitza edo unitate lexikala artikulatu horretan zein alorretakoa den adierazteko.

- c) Semantikoa: unitate lexikalaren esanahia bera nolabaiteko azalpenez adierazten duena; azalpen horiek definiziozkoak baino gehiago, erreferentzialak dira normalean.
- d) Sinonimoarena nahiz antonimoarena: "-" zeinuaren bidez sinonimoa eta "vs." laburduraren bidez antonimoa aditzera emanez.
- e) Konplementuarena: hitzak edo unitate lexikalak artikulatu horretan zein konplementu daraman zehaztuz.

Zehaztapenezko oharrak, jakina, nolabaiteko nahasketarako bidea ematen duten hizkuntzetako unitate lexikalei jarri dizkiegu, ez beste hizkuntzetako parekideei. Hala ere, gutxi batzutan (interpretazio errazekotan), hizkuntzetako batek bereizkuntza kontzeptualik edo jeneroarenik egiten ez duenean eta besteak bai, hemengo honetan eman ditugu parentesiarteko zehaztapenak, fitza bakarrera biltzarren alor semantiko osoa. Ik. aita izpiritual, neskame izan, justificación (teol.) sarrerak.

Ohar batzuk sarrerako hizkuntzan eta irteerakoan (irteerakoetan) errepikatu egin ditugu, edo fitxan zeuzkaten oharrak utzi egin ditugu; batzutan alferririkoa edo astunegia gertatzen dela eman dezake horrek, behin sarrerako hitzaren edo unitate lexikalaren esanahia edo erabilera zehaztuz gero. Dena dela, irteerako hizkuntzetan sarrerako ohar berbera errepikatzen badugu, seinalea da, irteerako unitate lexikal hori zehaztu edo bereizi beharra ikusi dugula sarrerako hizkuntza gisa doanean, homonimoren batetik bereizteko edota polisemia argitzeko, edo bestelako arrazoiren batengatik.

Horrelakoetarako ohar batzuk bidezkoak iruditzen zaizkigu, kasu ezberdin batzuk bereiziz:

- a) Batzutan hizkuntza ezberdinetan eta hizkuntza bakoitzeko sinonimoetan ohar berbera errepikaturik dago, aurreko edo oso hurbileko artikuluan hitz berbera agertzen delako bestelako oharrarekin: horrela hitzaren bi esanahi edo erabilerez berehala ohartuko da erabiltzailerak. (Ik. apostolutza edo arrazoi sarrerak).
- b) Beste batzutan, artikuluko hizkuntza bakoitzean sinonimo bat baino gehiago daudenean, eta bakoitzeko guztietan edo gehienetan ohar berbera ipintzekoa denean, bakoitzeko lehen sinonimoan utzi dugu bakoitza, aspikoentzat ere balio izateko moduan. (Ik. apostolu-aulki sarrera).

- c) Euskarazko sarreran oharririk ez dagoenean, espainierazko eta frantsezko parekideetan halako ohar batzuk errepikaturik utzi ditugu, irteerako hizkuntza bakoitzarentzat euskara (oharririk gabea) delako erreferentziatzakoa. (Ik. bakoizkako, adierazgarri, aita santu (iz.), eta aldakor sarrerak).
- d) Sarrerako sinonimoren batek eta irteerakoren batek ohar berbera baldin badute, baina biak artikuluko lerro berberean ez badaude, biei utzi diegu oharra. (Ik. absurdu eta beharrizan sarrerak).
- e) Batzutan hitz sinonimo nahiz parekide bitan ohar berbera daukagu, baina haietakoren batean beste kategoriako oharra gehiturik dago parentesiarte berberean. Horrelakoetan utzi egin ditugu oharrak sinonimo bietan edo parekide bietan. (Ik. exortzismo eta alaba(tzasko) izpiritu sarrerak).

Parentesiarteko oharrak ordena honetan eman ditugu, hitz edo unitate lexikalen batek ohar bat baino gehiago duenean: gramatikazkoa, alorrarena, semantikoa, konplementuarena eta, parentesiarte berrian, sinonimoarena eta antonimoarena.

2. Hitzaren edo unitate lexikalaren bi formak adieraztekoak

Goian aipatu dugunez, sarrerak ez ugaritzearren, horren bi formak batean adierazi ditugu, ahal izatera, aldakina parentesi artean emanez. Era ezberdinetakoak izan daitezke aldakinok:

- a) Aldakin morfologikoa: "askapen(ezko)", "askapen-" eta "askapenezko" ordez; "adimen(du)", "adimen" eta "adimendu" ordez.
- b) Aldakin sintagmatikoa: "Lukaren (araberako)", "Lukaren" eta "Lukaren araberako" ordez; "admitir en (su) comunión", "su" ken daitekeela adierazteko.
- c) Hitz-elkarketakoak: "(goi)maitasun", "goimaitasun" eta "maitasun" ordez; "anai(arteko)", "anai /-" eta "anaiarteko" ordez.
- d) Konplementuarena: "esperar en (alguno)", "espérer en (quelqu'un)" (parentesiartekoaren ordez edozein konplementu pertsonal erabil daitekeela adierazteko).
- e) Erreflexiboarena: "adaptar(se)", "adapter (s')" (izenorde erreflexiboa eman ala ez, euskarazko ordain edo parekidea berdin eman daiteke hiztegian; horrelakoetan sarrera bakarra eman dugu).

- f) Aldakin grafikoa: "tra(n)scendencia" (hitza bi eratara idazten da).
- g) Elementu trukagarria parentesi artean: "evangelio de (según) S. Lucas" (parentesiartekoa aurretik duen hitzaren ordeztar daitekeela adierazi nahi dugu, sarreraren esanahia aldatu gabe).
- h) "(a)" mugatzailea: Sarrera berezi batzutan "a" mugatzailea eman dugu parentesi artean: "adosez(a)", gehien-gehienetan mugatuarekin erabiltzen dugulako, edota izena dela adierazteko.
- i) "(ak)" eta bestelako pluralizatzaileak: "agintari(ak)", "autoridad(es)", "pouvoir(s)" (emandako hitza oso maiz plurallean erabiltzen dela adierazteko).

3. Liburu santuen laburdurak adierazteko

Bibliako liburu santuen sarrerak laburdura bana daramate parentesi artean. Laburdura horiek punturik gabe doaz. Horretatik bereiziko ditu erabiltzaileak beste laburdura gustietatik.

V. "-" (MARRATXOA)ren ERABILERA, ETA BESTE

1. Marratxoa

Hitz-elkarketako marratxoaren erabilera adierazteko hainbat sarrerari marratxoa erantsi diogu ("-" edo "/-"). Aurrenak zera adierazten du: ondoko hitzarekin lotu behar dela marratxoaren bidez; bigarrenekoan, berriz, bereiz idatzi behar dira konposizioko bi hitzak.

Bestalde, horrelako marratxoa jartzean ez dugu esan nahi erabilera bakarra konposiziokoa denik; horrela adieraten dugu hitzari gehienetan deklinazioko atzizki bat baino gehiago erantsi dakioko; erabiltzaileak ikusiko du horietako zein den egokiena kasu bakoitzean. Adib.; kreazio- = creacional bihur daiteke kreazioko, kreazioaren, kreaziozko, testuinguruaren arabera.

Badaude adjektibo-forma batzuk, era bakarrean eman ditugunak; baina euskaldunak badaki, horrelakoek har dezaketela bestelako formarik ere, nahiz eta hiztegian ez egon adierazita. Adib.:

fedegabe edo fedegabeko
odolgabe edo odolgabeko
ustegabe edo ustegabeko

ustelezin edo ustelezineko (ustelezinezko)
hutsegin edo hutsezineko (hutsezinezko)
ezinesan edo ezinesaneko
ezin adierazi edo ezin adierazisko

Jakina, forma bata ala bestea erabili, sintagma barruko lekua ez da derrigorrez beti berdina.

2. Maiuskulak

Atal honetako artikuluetan bereziki hitzak minuskulaz idaztera jo dugu, sarritan jarraiko testuan maiuskulaz idatziko liratekeenak ere. Hala ere, toponimoak, antroponimoak nahiz teonimoak maiuskulaz idatzi ditugu, baita liburuen tituluen eta erakundeen izen propioen lehen hitza ere; era berean jaien izenak, beren soiltasunean doazenean. Jainkoa izena maiuskulaz idatzi dugu, izaki gorenari dagokionean; baina minuskulaz, titulu gisa edo zehaztaileren batekin doanean. Zalantzazkoa gertatzen da bereziki, hitz berbera izen propio gisa nahiz izen arrunt gisa erabil daitekeenean: horrelakoetan minuskulaz idatzi dugu. Zalantzazko adibide berezia izan dugu Andre Maria izenarena, Jesus Nazaretekoaren amaren izentzat erabiltzen dugunarena: Bi hitzak bereiz eta maiuskulaz idatzi ditugu; baina nolabaiteko izen "arrunt" gisa ere erabiltzen dugu: Euskal Herriko Andre Mariak, Andre Maria beltzak, etab. Horrelakoetan agian andremaria idaztea litzateke egokiena; hala ere, Andre Maria beltza idatzi dugu nagusiki; baina andremariar = mariano.

3. Alfabetozko ordena

Sarrerak ordenatzekoan parentesia ez dugu aintzakotzat hartzen; orduan horren bidez ematen ditugun hitzaren bi formak batean doaz, forma luseanari dagokion lekuan, hain zuzen ere: anaiarte / anai(arteko) maitasun / anaiarteko biziera / anaiarte(kotasun) / anaidi / anai(ki)de. Baina salbuespen batzuk egin ditugu, hitzen forma berberak alkarretatik urruti ez ipintzearren; horela: aitor egin / aitor(men) egin / aitorkizunak / aitormen ordenatu ditugu.

Paulo Agirrebaltzategi
Donostia, 1987ko Ekainak 8